

Академик МИЛИСАВ ЛУТОВАЦ

1901—1988.

Десетог августа 1988. године умро је академик Милисав Лутовац дугогодишњи члан и директор Географског института „Јован Цвијић” Српске академије наука и уметности.¹

Већ у првим годинама од оснивања Географског института САНУ, професор Лутовац постаје његов члан, успешно настављајући своју научну каријеру, најпре у звању научног сарадника, затим вишег научног сарадника и саветника. Радећи у Институту у периоду од 1948. до 1959. године он објављује четири своја капитална дела: слив Јасенице, слив Млаве, Иванградску котлину и Негогинску Крајину и Кључ. Та дела су по своме значају била повод да буде изабран за дописног члана Српске академије наука и уметности. Иако ће од тада научна делатност професора Лутовца бити преваходно у оквиру Одељења друштвених наука Академије, он никада неће занемарити да учествује у виталним активностима Института. То се у првом реду односи на статус Института према Академији у чему је огромно допринео да Географски институт, који носи име његовог учитеља Јована Цвијића, буде поново примљен у окриље Академије.

У овом Институту професор Лутовац је развио своју најплоднију делатност. Под његовим руководством Институт је одржавао научни реноме на завидном нивоу. Био је шест година директор Института, стални члан Научног већа и Уредничког одбора, а више пута и уредник институтских издања. На свим функцијама које је обављао у Институту поставио је нове путеве и изналазио праве могућности за превазилажење застојних ситуација и кризних тренутака. Успевао је да изабере погодне начине да радницима Института улије вољу и покрене снаге за нова препућа, веће успехе, боља и трајнија решења.

¹ Из говора одржаног на комеморацији у САНУ 26. X 1988. године. О детаљној биографији и библиографији проф. М. Лутовца видн приказе М. Костића у Гласнику СГД LI/1 за 1971. год. и у Зборнику радова Географског института „Јован Цвијић” књ. 32, 1980. г.

Ценећи ту улогу и велико разумевање, Институт му посвећује 32. књигу Зборника радова поводом 80 година живота у коме су објављени пригодни чланци његових колега академика и блиских сарадника географа. Такође му додељује „Повељу захвалности“ као једном од најзаслужнијих чланова колектива и доживотног председника Научног већа, човеку који је готово од оснивања увек самопрегорно радио на развоју и унапређењу Института и формирању научног кадра.

У овом научно-истраживачком раду професор Лутовац је заступао принцип комплексне географије. Ту особину су поседовали сви ученици Цвијићеве географске школе без обзира што су се у каснијем развоју определили за поједине географске дисциплине. За такву делатност потребно је имати посебну обдареност јер сваки предео географске средине садржи низ сложених природних и друштвено-економских компонента које треба не само установити, него извршити међу њима селекцију дајући приоритет оним појавама и процесима који носе основни печат географске средине. Управо, од таквог става је проф. Лутовац полазио у својим проучавањима. Улазећи у анализе економско-географских и друштвених појава и процеса проучаваног предела, он користи водеће физично-географске факторе у оноликој мери колико је то неопходно за боље разумевање проблематике коју разматра. Колико је овоме придавао важности види се и по томе што се није задовољавао само својим личним проматрањима, већ се често консултовао са млађим колегама — специјалистима за поједина питања из делокруга физичне географије. Ово све са циљем да предмет који проучава добије у својој актуелности на садашњој етапи развоја географске науке.

Иако по ујем опредељењу економски географ — из дисциплине чији подаци се махом прикупљају и користе из архивских и статистичких извора, професор Лутовац је до краја живота остао доследан теренским истраживањима. Примењујући тај незаменљиви метод у географским проучавањима он у дубокој старости сам, смело екскурзира по високим, безпутним планинама Црне Горе и забаченим областима Старе Рашке излажући се непредвидивим тешкоћама и опасностима. Таква виталност и пожртвованост организма је свакако условљена наследним и заичајним особинама али изнад свега и великим ентузијазмом својственим истинским научницима који самопрегорно и максимално троше свој организам, не застају пред препрекама да би досегли до жељеног циља.

У ери савремених техничких достигнућа, када на расположењу стоје модерна превозна средства, самостална теренска истраживања — пешнице, у одмаклим годинама живота, представљају јединствени пример у југословенској географији. То ћемо схватити не само као подвиг него и поруку с каквом ангажованошћу и пожртвовањем треба да се односимо према научно-истраживачком раду рационално користећи старосне и посебне теренске услове. Ово питање има особиту актуелност данас када већина наших планинских региона постаје теже приступачна за теренска истраживања; једно због напуштања тих региона од стране сточарског становништва, а друго услед њихове све интензивније шумљености.

Истрајност и приврженост научно-истраживачком раду биле су главна преокупација професора Лутовца како на терену тако и у каби-

нету. Та особеност га је пратила још из периода када је педесетих година постао сарадник Географског института, али је она нарочито интензиван после смрти његове супруге. Колико је био привржен Институту види се и по томе што је све до прошле године, док га није савадала непокретност, био овакодневно у свом радном кабинету, често по цео дан. За њега није постојало радно време што је одлика изузетних стваралаца. Често нам је говорио „смисао живота видим искључиво у научно-истраживачком раду”. Ту особину и ентузијазам је несумњиво наследио од свога учитеља Јована Цвијића који је, сазнавши да се млади Лутовац зашћма и књижевношћу, специјално поезијом, рекао „Видите то је лепо што се бавите поезијом, али то ће вас одвести на другу страну”. Са особитим поштовањем се односио према Цвијићу што се да закључити и из следећег; скоро да није било сусрета, када би се повела реч о научно-истраживачком раду, а да није говорио из усвојених о животу свога учитеља. То је нарочито испољавао последњих година с напоменом да су „о Цвијићу писана многа дела и расправе али да је најважније задржати Цвијићев дух у географским проучавањима”.

Када говорима о професору Лутовцу као човеку неопходно је истаћи да је поседовао изузетну уметност у комуникацији са људима. У том погледу није правно разлике између млађих и старијих колега ипак у односу на административно и техничко особље како у Институту тако и у Академији. Његов познати поздрав „добра срећа” представљао је хуману поруку са жељом да се та мисао и оствари упућеном, што је одлика само посебних личности, које воде порекло из народа. Пред крај живота, дајући оцену о себи каже: „Ако сам постигао одређени успех у животу онда су томе допринели резултати рада и примеран однос према људима”. Те две околности су, дакле, имале подједнаку важност што је непобитна чињеница.

Приликом обележавања значајнијих свечаних датума, када се сви чланови Института налазе на окупу, у пријатној атмосфери, искрсно је манифестовао радост и срећу што се налази међу својим сарадницима истичући „Ми смо једна породица установе која носи име нашег великог Цвијића зато молим Вас негујте јединство те породице и одржавајте углед који је стекла ова установа у Академији и друштву”.

Професор Лутовац је последњи ученик Јована Цвијића који је отишао из наше научне средине. Њиме се завршава једна од најсветлијих епоха Цвијићеве географске школе која је оставила дубоки траг у развоју српске и југословенске географије, достојанствено служећи просперитету народа и отаџбине.

Милош Земски

R é s u m é

Miloš Zeremski

ACADÉMICIEN MILISAV LUTOVAC

1901-1988

Le dix août 1988 mourut l'académicien Milisav Lutovac, pendant de longues années membre et directeur de l'Institut de Géographie "Jovan Cvijić" de l'Académie Serbe des Sciences et des Arts. Le professeur Lutovac poursuit avec succès sa carrière de savant dans l'Institut de Géographie depuis 1948 jusqu'à 1959. Dans cette période il a publié ses quatre oeuvres capitales, à savoir: le bassin de la Jasenica, le bassin de la Mlava, le bassin d'Ivangrad et l'étude régionale de Negotinska Krajina et de Ključ. Ces oeuvres, par leurs importance, l'ont qualifié pour être élu membre correspondant de l'Académie Serbe des Sciences et des Arts. Bien qu' à partir de ce temps l'activité scientifique du professeur Lutovac se développe en premier lieu et surtout dans le cadre du Département des Sciences Sociales de l'Académie, il ne négligera jamais sa participation aux activités vitales de l'Institut. En appréciant ce rôle et sa grande compréhension, l'Institut lui a dédié le tome 32 du Recueil des Travaux, à l'occasion de son 80ème anniversaire, dans lequel ont été publiés les articles de circonstance de ses collègues académiciens et de ses proches collaborateurs-géographes.

Dans son travail de recherche scientifique (il a publié plus de 100 travaux), le professeur Lutovac a soutenu le principe de géographie complexe, se qui était caractéristique de tous les disciples de Jovan Cvijić. Dans sa vieillesse avancée, le professeur Lutovac fait audacieusement des excursions, tout seul, à travers les hautes montagnes impraticables du Monténégro et de la région de Stara Raška, ce qui est un exemple unique dans la géographie yougoslave.

La persévérance et l'attachement au travail de recherche scientifique étaient des préoccupations principales du professeur Lutovac. Pour lui les heures du travail n'existaient pas, ce qui est le signe distinctif des créateurs exceptionnels. Il y voyait le sens de sa vie jusqu'à la dernière heure où il fut vaincu par l'immobilité. En homme, il possédait un habilité particulière dans sa communication avec les gens, sans faire de distinction entre les collègues plus âgés et les collègues plus jeunes.

Le professeur Lutovac est le dernier disciple de Jovan Cvijić qui a abandonné notre milieu scientifique. Avec lui se termine une des époques les plus brillantes de l'école géographique de Jovan Cvijić qui a laissé une trace profonde dans le développement de la géographie serbe et yougoslave, servant avec dignité son peuple et sa patrie.